

คู่มือโครงการส่งเสริมการเกษตร ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2569

โครงการความร่วมมือในการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพการปลูกชาในพื้นที่โครงการตามพระราชดำริสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี กิจกรรมพัฒนาพื้นที่พิเศษอย่างยั่งยืน

1. ความเชื่อมโยง

- 1.1 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม
- 1.2 แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น (15) ด้านพลังทางสังคม
 - แผนแม่บทย่อย การเสริมสร้างทุนทางสังคม

2. หลักการและเหตุผล

เมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2552 สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินเยือนสาธารณรัฐอินเดีย และได้เยี่ยมชมการดำเนินงานของสถานีวิจัยชาต็อกโลร์รัฐอัสสัม สาธารณรัฐอินเดีย (Tocklai Experimental Station, Tea Research Association, India) ในการนี้ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มีพระราชดำริให้โครงการส่วนพระองค์สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ขอความร่วมมือกับสถานีวิจัยชาต็อกโลร์ เพื่อเชิญผู้เชี่ยวชาญมาดำเนินงานและให้คำแนะนำในการพัฒนาการปลูกชาในประเทศไทย โดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรมส่งเสริมการเกษตร กรมวิชาการเกษตร และกรมป่าไม้ เข้าร่วมศึกษาดูงานและแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์กับคณะผู้เชี่ยวชาญจากสถานีวิจัยชาต็อกโลร์ หลังจากคณะผู้เชี่ยวชาญ ได้เดินทางมาดูงานและให้คำแนะนำในการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพการปลูกชา ในพื้นที่หมู่ที่ 1 และหมู่ที่ 4 บ้านศรีนาป่าน - ตาแวน ตำบลเรือง อำเภอมืองน่าน จังหวัดน่าน โครงการพัฒนาโดยตุงมูลนิธิแม่ฟ้าหลวง บ้านพญาไพรเล่าจ้อ อำเภอมแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย บ้านปางมะโอ หมู่ที่ 9 ตำบลแม่ณะ อำเภอยางตลาด จังหวัดเชียงใหม่ และศูนย์เรียนรู้อำเภอมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 14 - 17 ธันวาคม 2552 แล้ว โครงการส่วนพระองค์สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เชิญหน่วยงานที่เข้าร่วมศึกษาดูงานและแลกเปลี่ยนกับคณะผู้เชี่ยวชาญจากสถานีชาต็อกโลร์ เข้าร่วมประชุมและมอบหมายให้แต่ละหน่วยงานจัดทำแผนการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพการปลูกชาอัสสัม

กรมส่งเสริมการเกษตรเป็นหน่วยงานหนึ่งที่ร่วมสนองงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2553 ในพื้นที่ 2 จังหวัด ได้แก่ บ้านศรีนาป่าน - ตาแวน ตำบลเรือง อำเภอมืองน่าน และบ้านปางมะโอ ตำบลแม่ณะ อำเภอยางตลาด จังหวัดเชียงใหม่ ต่อมาในปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 ได้ดำเนินการขยายผลโครงการฯ ไปสู่พื้นที่ในจังหวัดเชียงราย เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่เกษตรกร โดยส่งเสริมการผลิตชาอัสสัมคุณภาพ และพัฒนาผลิตภัณฑ์ชาอัสสัมอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น กลุ่มมีความเข้มแข็งและยั่งยืนในลักษณะอนุรักษ์พัฒนาชาอัสสัมร่วมกับการอนุรักษ์ป่า

3. วัตถุประสงค์

3.1 เพื่อส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการปลูกชาอัสสัมแก่เกษตรกรให้มีรายได้เสริม

3.2 เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตชาคุณภาพและพัฒนาผลิตภัณฑ์ชาอัสสัมอย่างต่อเนื่อง
ในลักษณะการปลูกชาอัสสัมร่วมกับป่าและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

4. เป้าหมาย

เกษตรกรในพื้นที่เป้าหมาย ประกอบด้วย

4.1 บ้านปางมะโอ ตำบลแม่ณะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

4.2 บ้านศรีนาบ้าน - ตาแวน ตำบลเรือง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน

4.3 พื้นที่ขยายผลในจังหวัดเชียงราย

5. กิจกรรม และวิธีการดำเนินงาน

5.1 สร้างการรับรู้การผลิตชาอัสสัมคุณภาพ มีวิธีการดำเนินงานดังนี้

1) ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร จังหวัดเชียงราย ร่วมกับศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร จังหวัดเชียงราย (เกษตรที่สูง) คัดเลือกกลุ่มเกษตรกรที่มีศักยภาพ เพื่อพัฒนาขยายผลการผลิตชาอัสสัมที่มีคุณภาพและได้มาตรฐาน ตรงความต้องการของตลาด (เกษตรกรไม่น้อยกว่า จำนวน 25 ราย)

2) จัดทำแผนและหลักสูตรการฝึกอบรมที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหาตามความต้องการของเกษตรกรและตามบริบทของพื้นที่ เน้นให้เกษตรกรมีความรู้และทักษะในการเพิ่มผลิตภาพและประสิทธิภาพการผลิตด้วยเทคโนโลยี และนวัตกรรม สามารถนำความรู้และทักษะไปปรับใช้ในพื้นที่ของตนเองได้อย่างเหมาะสม และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เช่น

(1) หลักสูตรการจัดการดินและการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน

(2) หลักสูตรการควบคุมและการจัดการโรคและแมลงศัตรูพืช

(3) หลักสูตรการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว

(4) หลักสูตรการจัดการด้านการเงินและบัญชี

(5) หลักสูตรการวางแผนการผลิตและการตลาด

(6) หลักสูตรการบริหารจัดการ เช่น การตลาด และความเสี่ยงด้านการผลิต เป็นต้น

3) ดำเนินการจัดอบรมเกษตรกรตามแผนที่กำหนด

4) ติดตาม ให้คำแนะนำ และประเมินผลระดับการเรียนรู้ และยอมรับเทคโนโลยี รวมทั้งการนำความรู้ไปปฏิบัติของเกษตรกร

ทั้งนี้ ขอให้ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร ดำเนินการประเมินแบบทดสอบก่อนถ่ายถอดความรู้ (Pre - Test) และประเมินหลังถ่ายถอดความรู้ (Post - Test) เกษตรกรทุกรายที่เข้าร่วมกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้

5.2 ส่งเสริมการผลิตชาอัสสัมคุณภาพ มีวิธีการดำเนินงานดังนี้

1) ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร (เกษตรที่สูง) ประชุมเจ้าหน้าที่ศูนย์ฯ เพื่อวางแผนการดำเนินกิจกรรมให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ เป้าหมายของโครงการฯ

2) กำหนดพื้นที่และคัดเลือกเกษตรกรเป้าหมายในการพัฒนาการผลิตชาให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน โดยวิเคราะห์ชุมชน (พื้นที่ คน สินค้า) คำนึงถึงความเหมาะสมตามศักยภาพของพื้นที่

3) ส่งเสริมองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยี และนวัตกรรมตามแผนและหลักสูตรการฝึกอบรมที่นำไปสู่การเพิ่มผลิตภาพและประสิทธิภาพการผลิต โดยเน้นให้เกษตรกรมีความรู้ ทักษะที่เหมาะสม เพื่อให้สามารถนำองค์ความรู้ไปปรับใช้ในพื้นที่ตนเองได้จริง

4) สนับสนุนปัจจัยการผลิตที่จำเป็น และเหมาะสม ตามแผนการผลิตและการตลาด

5) ติดตาม เยี่ยมเยียน ให้คำแนะนำ และประเมินผลระดับการเรียนรู้ และการยอมรับเทคโนโลยี นวัตกรรม รวมทั้งการนำความรู้ไปปฏิบัติของเกษตรกร

5.3 ส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ชาอัสสัมคุณภาพ มีวิธีการดำเนินงานดังนี้

1) ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร (เกษตรกรที่สูง)/สำนักงานเกษตรจังหวัด ประชุมเจ้าหน้าที่เพื่อวางแผนส่งเสริม และพัฒนายกระดับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชา

2) จัดทำแผนความต้องการของกลุ่ม กำหนดเป้าหมาย/จุดเน้นที่ต้องการพัฒนาหรือต้องการให้เกิดความเปลี่ยนแปลง กำหนดรูปแบบและวางแผนการพัฒนา สร้างตราสินค้า (Brand) มีเรื่องราวแหล่งกำเนิดของสินค้า (Story) สร้างอัตลักษณ์สินค้าที่ทำให้ผลิตภัณฑ์มีความโดดเด่น และมีมูลค่าทางเศรษฐกิจ โดยใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม สร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่สินค้า เช่น รูปแบบของบรรจุภัณฑ์ ฉลากสินค้าหรือตัวผลิตภัณฑ์ รวมถึงการประชาสัมพันธ์ และการเชื่อมโยงการตลาด

3) ดำเนินการส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ตามแผนที่กำหนด

4) ติดตาม เยี่ยมเยียน ให้คำแนะนำแก่เกษตรกรอย่างต่อเนื่อง ประเมินผลการยอมรับเทคโนโลยี และการนำความรู้ไปปฏิบัติของเกษตรกร

5.4 ติดตามการขับเคลื่อนงานในระดับพื้นที่

ค่าเบี่ยง ค่ำที่ปัก และค่างานพาหนะ สำหรับเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงาน ติดตาม ให้คำแนะนำ และประเมินผลการจัดเก็บข้อมูล ในการดำเนินงานโครงการฯ

6. แผนปฏิบัติงาน

กิจกรรม/ขั้นตอน	แผนปฏิบัติงาน												
	ปี 2568			ปี 2569									
	ต.ค. 68	พ.ย. 68	ธ.ค. 68	ม.ค. 69	ก.พ. 69	มี.ค. 69	เม.ย. 69	พ.ค. 69	มิ.ย. 69	ก.ค. 69	ส.ค. 69	ก.ย. 69	
1. สร้างการรับรู้การผลิตชาอัสสัมคุณภาพ	←→			←→									
2. ส่งเสริมการผลิตชาอัสสัมคุณภาพ	←→			←→									
3. ส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ชาอัสสัมคุณภาพ							←→						
4. ติดตามการขับเคลื่อนงานในระดับพื้นที่				←→			←→			←→			

7. ผลผลิต ผลลัพธ์

- ผลผลิต (output)

- 1) เกษตรกร ได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตชาอัสสัมที่เหมาะสม
- 2) มีแปลงการผลิตชาอัสสัมคุณภาพ
- 3) มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชาอัสสัมคุณภาพ

- ผลลัพธ์ (outcome)

- 1) ร้อยละ 70 ของเกษตรกร สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้ในการทำการเกษตรของตนเอง และการดำเนินชีวิตได้จริง
- 2) ร้อยละ 70 ของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ มีรายได้เฉลี่ยเพิ่มขึ้น

8. ตัวชี้วัดโครงการ (ระบุตัวชี้วัดให้ชัดเจน)

- เชิงปริมาณ : ร้อยละ 70 ของเกษตรกร ได้รับการถ่ายทอดความรู้ที่เหมาะสม
- เชิงคุณภาพ : ร้อยละ 70 ของเกษตรกร สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้ในการทำการเกษตรของตนเองและการดำเนินชีวิตได้จริง

9. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) เกษตรกรมีการผลิตชาอัสสัมที่มีคุณภาพ ทั้งกระบวนการผลิต การแปรรูป และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ตามความต้องการของตลาด
- 2) กลุ่มผู้ผลิตชาอัสสัมมีความเข้มแข็ง และมีความยั่งยืนในการประกอบอาชีพการเกษตร สามารถดำรงชีวิตอยู่กับป่าได้อย่างเหมาะสมและสมดุลกับสิ่งแวดล้อม ในลักษณะการปลูกชาอัสสัมร่วมกับป่า และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

10. การประเมินผลโครงการ

ตัวชี้วัดเชิงปริมาณ : ร้อยละ 70 ของเกษตรกร ได้รับการถ่ายทอดความรู้ที่เหมาะสม โดยกำหนดให้ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร (เกษตรที่สูง) ดำเนินการบันทึกลงระบบ e-project ทันทีที่ดำเนินกิจกรรมเสร็จสิ้น

ตัวชี้วัดเชิงคุณภาพ : ร้อยละ 70 ของเกษตรกร สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้ในการทำการเกษตรของตนเองและการดำเนินชีวิตได้จริง โดยกำหนดให้ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร (เกษตรที่สูง) ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร จังหวัดเชียงราย และสำนักงานเกษตรจังหวัด/อำเภอที่เกี่ยวข้อง จัดเก็บข้อมูลตามแบบรายงานสัมภาษณ์เพื่อประเมินผลการปฏิบัติงานของเกษตรกร (แบบ กสท.)

***** ทั้งนี้ ขอให้รายงานผลการดำเนินงานโครงการฯ ดังนี้**

1) รายงานผลการใช้จ่ายงบประมาณและผลการดำเนินงานรายไตรมาส โดยบันทึกในระบบ e-project เมื่อดำเนินการเสร็จสิ้นแต่ละกิจกรรมทันที

2) รายงานแบบสัมภาษณ์เพื่อประเมินผลการปฏิบัติงานของเกษตรกร (แบบ กสท.) บันทึกข้อมูลลงในระบบ RBM หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลเรียบร้อยแล้ว **โดยต้องแล้วเสร็จภายในวันที่ 30 กันยายน 2569 (ไตรมาสที่ 4)**

3) แบบรายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2569 (เอกสารแนบ 2) ส่งกรมส่งเสริมการเกษตร ภายในวันที่ 31 สิงหาคม 2569 ทาง E - mail: highland_doe@hotmail.com โดยจัดส่งรายงานในรูปแบบไฟล์ Word และ ไฟล์ PDF ทั้งนี้ ขอให้แนบรูปภาพเป็นไฟล์ JPG มาด้วย

11. หน่วยงาน/ผู้รับผิดชอบโครงการ

กองส่งเสริมโครงการพระราชดำริ การจัดการพื้นที่และวิศวกรรมเกษตร

1) นางสาวนันทวัน ทองเบ็ญญ์ ตำแหน่ง ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาพื้นที่พิเศษ

2) นางสาวศศิมา เตรียมวิจารณ์กุล ตำแหน่ง นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ

โทรศัพท์ 0 2579 3797 โทรสาร 0 2579 3010

E-mail: highland_doe@hotmail.com
